

Mali valaha az afrikai demokrácia egyik zászlóshajója volt. 1992-től 2012-ig változatlan alkotmánnyal és többnyire szabad és tiszta választásokkal működött. 2012-ben ez gyökeresen megváltozott és a helyzet minden nemzetközi erőfeszítés ellenére nemhogy nem javult, de az északi konfliktus az ország középső területeire, sőt a szomszédos államok határ menti területeire is eszkalálódott. Manapság szinte napi szinten hallani valami hírt terrorista támadásról, etnikai tisztogatásról. Hogyan jutott ide az ország, mi vezetett ide? Van-e megoldás a helyzetre? Már csak a saját magam általi megértés érdekében is megpróbálom összefoglalni és értelmezni, amit a nemzetközi sajtóban, különböző elemzésekben olvastam.

1. Észak Mali

A tuaregek egy nomád-vándorló, ca. 1.500.000 fős sivatagi népcsoport, nem tiszteli a határokat és állandó összetűzésben áll a földművelőkkel. Az arab Magreb világ és a szub-szaharai fekete etnikum találkozásának területén, Mali mellett Algériában, Líbiában, Burkina Fasóban és Mauritániában élnek.

Mali 1960-as függetlenné válását követően a tuaregek váratlanul egy olyan déli nép uralma alá kerültek, amellyel szinte semmilyen kapcsolatuk nem volt korábban. Úgy érzeték, hogy a perifériára kerültek, kiközösítették őket. Nagyobb autonómiát szerettek volna, így 1963-ban egy kisebb lázadás tört ki, mely során

a jobban felszerelt mali hadsereg a lázadást leverte és az északi területeket katonai ellenőrzés alá helyezte. Ekkor sok tuareg a szomszédos országokba menekült. A sérelmeket azonban nem orvosolták, így több kisebb felkelésre is sor került, végül 1995-ben nagyobb autonómiát biztosítottak a Kidal környéki, többnyire tuaregek lakta területnek. Ez egy ideig lehűtötte a kedélyeket, menekültek ezrei tértek haza. A 2000-es évek elején aztán újra felerősödtek a tuareg államalapító elképzelések. 2007-ben újra kitört egy tuareg lázadás a Kidal régióban, mely 2009-ben a kormányerők győzelmével végződött. A lázadások minden esetben hasonló módon történtek és gyorsan véget értek: a tuaregek egyesültek, egyesítették erőiket, de aztán felütötte köztük fejét a széthúzás és egyes vezetők mindig megalkudtak a déli központi kormánnyal, amely kormányzati pozíciókat és pénzt ajánlott.

Az egyik tuareg vezető, Ibrahim Ag Bahanga, a 2009-es lázadást követően Líbiába szökött többszáz harcossal, ahonnan a Kadhafi rezsim bukása után komolyan felfegyverkezve visszatértek Maliba. Így Észak-Maliban megnőtt a jól fegyverzett tuaregek száma, akik nagy része egyesült az „Azawad Felszabadító Nemzeti Mozgalomban” (MNLA), amely egy önálló tuareg állam megalapítását tűzte a zászlájára. Már csak egy szikra kellett ahhoz, hogy a várható konfliktus kirobbanjon, ami végül 2012.január 17-én meg is történt.

A hónapok óta a komolyan felfegyverkezett tuaregekkel harcoló, nem megfelelően ellátott és támogatott mali hadsereg középrangú katonái 2012. március 20-án Bamakóban katonai puccsot hajtottak végre, mellyel megdöntötték Amadou Toumani Toure (hogy a helyeik hívták ATT) elnöki hatalmát. A Nyugat-Afrikai Államok Gazdasági Közössége (ECOWAS) azonnal szankciókat

alkalmazott Malival szemben, melyek feloldása érdekében ATT és a puccs vezetői lemondtak, az alkotmányos rendet helyreállították és Dioncounda Traorét elnökké választották. Cserébe az ECOWAS megígérte, hogy segít a lázadók leverésében.

Mindeközben északon a totális káosz kezdett eluralkodni. Míg a világ a puccsal volt elfoglalva, a mali hadsereg kivonul északról, a tuaregek pedig a hatalmi vákuumot kihasználva elfoglalták a 3 legnagyobb várost, Kidalt, Gaót és Timbuktut és az MNLA kikiáltotta április 6-án az „Azawad” nevű új országot, amely úgy gondolták, hogy jó alap arra, hogy az új bamakói kormányzat és az ECOWAS tárgyalásokat kezdjen velük. A reményük nem teljesült: alig 12 órán belül nemcsak az Afrikai Unió, de az összes szomszédállam elhatárolódott tőlük. Mivel az összes szomszédos ország hasonló etnikai problémával küzdött, nem kívántak példát szolgáltatni a saját kisebbségüknek. Továbbá megijedtek attól, hogy az északi részen megjelentek a szélsőséges iszlamista szervezetek képviselői is.

A Maliban amúgy sem nagy népszerűségnek örvendő tuaregek maguk is megosztottak voltak. Az Azawadot kikiáltó MNLA a mali kormányerők ellen együtt harcolt a térségben aktív, különböző szélsőséges iszlám csoportokkal mint például az „Ansar Dine-vel” vagy az Al-Kaida maghrebi csoportjából kivált „Movement for Oneness and Jihad in West Africa” nevű szervezettel (MOJWA). Az állam kikiáltásával akartak elhatárolódni az iszlamista szervezetektől, mivel az elképzeléseik nagyon eltérőek voltak a jövővel kapcsolatban: míg az MNLA Észak-Mali területén egy önálló, független tuareg államot, Azawadot akarta csak megalapítani, az iszlamista szervezetek célja ezzel teljesen ellentétes volt: ők egész Malit a sharia törvények alá akarták vetni. Az északi részeket, különösen egyes városokat az MNLA-val közösen kormányzó iszlám milicisták bevezették az iszlám ítélezést, a sariát, és 2012 júliusában Timbuktuban – a mindezt tehetetlenül szemlélő helyi lakosság szeme láttára, - elkezdtek az UNESCO világörökség részét képező, XVI. századi szent szúfi sírok brutális, fegyveres-csákányos megrongálását és azzal fenyegetőztek, hogy a városban található további 13 világörökségi építményt is eltörlik a föld színéről. Mindezt azzal magyarázták, hogy "isten parancsra" cselekedtek, mert minden sírhely, amely magasabb 20 centinél, arra ösztökélheti az embereket, hogy Isten helyett a halottak felé forduljanak imájukkal. Betiltották a szerencsejátékot, a nem vallási zenék hallgatását és sugárzását, a dohányzást és cigaretta árusítást, az alkoholfogyasztást és árusítást, a futballt és a futball stadionokban nem mérkőzéseket játszottak, hanem kezeket és lábukat vágta le, hűtlennek vélt asszonyokat korbácsoltak meg és kövezték halálra.

Miután közösen kiverték a mali kormányerőket a régióból, a két ideológiai tábor – a tuaregek és az iszlamisták - egy idő után egymásnak estek. Úgy tűnt, hogy Észak-Mali is belesüllyed az afrikai országok egy részére oly jellemző, soha véget nem érő polgárháborúk mocsarába.

Mivel a szerencsétlen országnak nincs olaja sem olyan egyedülálló természeti kincsei, amelyeket valamely nagyhatalom fenyegetve érezne, a világ mindezt tétlenül szemlélte. Végül 2013 januárjában - a rossz nyelvek szerint azért, mert félt, hogy a tuaregek exportálják a lázadást a szomszédos Nígerbe, ahol gazdasági érdekeltségeik voltak a határhoz közel - Franciaország megkezdte a Szervál fedőnevű hadműveletet és nyolc hónap alatt, több más afrikai ország utólagos csatlakozása mellett, sikerült megtörniük a radikális iszlamisták uralmát és visszahódítani az ország északi részét. A harchoz csatlakozott az MNLA, kinyilvánítva, hogy célja a terrorizmus véget vetése Azawadban, azonban felhívta a franciákkal harcoló mali kormányerők figyelmét, hogy ne tegyék a lábukat Azawadba azelőtt, hogy a kormánnyal egyezsége nem jutnak.

Bár a "felszabadító háborút " megnyerték, a terrorizmus elleni harc nem maradt abba, a 15.000 fős francia és 15.000 fős ENSZ békefenntartók csapatok (MINUSMA) továbbra is az országban maradtak, hozzájuk csatlakozott az ún. G5 (Burkina Faso, Mali, Níger, Csád és Mauritánia) csapatok mintegy 5000 fős kontingense.

A lakosság túlnyomó többségében mély utálatnak örvendő dzsihadistákat viszonylag gyorsan kiűzték a nagyobb városokból és vidéki településekről, akik ezután a nehezen megközelíthető sivatagi bázisokra húzódtak vissza, illetve tevékenységüket áttelepítették az ország középső részére vagy a

környező országok (különösen Burkina Faso) számára szerencsétlen módon, áttették telephelyüket és tevékenységük egy részét a szomszédos országokba. Innen kis csoportokban próbálnak visszaszivárogni és terrorcselekményeket végrehajtani.

2014-re a helyzet normalizálódott, és 2015-ben a tuaregekkel a kormány kötött egy békeegyezményt, manapság az északi területeken az Al-Kaida szövetséges dzsihadisták általi támadások újra felerősödtek a lakosság és a békefenntartók ellen olyannyira, hogy a mali misszió kiérdemelte az ENSZ „leghalálosabb” missziója elnevezést és többen, köztük Kanada, az USA és Hollandia is végleg ki akarja vonni alakulatait az északi országrészből, és önkéntes békefenntartók jelentkezését sem fogadják már el Mali területére. További problémát okoz, és növekvő elégedetlenséget a 2015-ös békeegyezmény nagyon lassú alkalmazása, gyakorlatba ültetése (például a helyi képviselők vezető szerepe, az északi régió nagyobb képviselője a törvényhozásban, igazgatásban, nemzetgyűlésben, a kormánybevételek 30%-nak visszaosztása). Míg a békeszerződés referenciát tartalmaz a konfliktusok megszüntetésére, a szerződő felek nem tulajdonítanak neki túlzott jelentőséget. Az egymással szembeni bizalmatlanság, valamint az a vélemény, hogy a békeszerződés túl sok jót nem tartogat, nem igazi megoldás a résztvevők, a helyiek, számára kevés sikerrel kecsegtet.

A békefolyamatot tovább akadályozza az egyes fegyveres csoportok közötti rivalizálás a drogkereskedelem (hasis, kokain) területén, ami példátlan fegyveres konfliktusokat eredményez. Számukra nem érdek a béke, hiszen létezésük alapja a drogkereskedelemből származó bevétel elérése, amellyel utánpótlásukat, fegyvereiket, a konvojaik biztonságához szükséges fegyvereket vásárolják, valamint egy-egy területet, "drograktárt" a felügyeletük alatt tartanak. A drogcsempészek azonos családba, törzsekbe tartoznak, így a törzsek közti konfliktus egyik forrása is innen ered. A drogkereskedelemmel egy új elit alakul ki, amely szembemegy a régi elittel, vagy egy addig vazallus törzs meggazdagodik és kitör a szolgai státusból: ez is a problémák további forrása. Az így gyűjtött pénz kikövezi az utat a politikai ambíciók megvalósításának.

Mindaz pedig a terület és az ott élők biztonsága ellen dolgozik.